

SISUKORD

Sissejuhatus 9

1. õppetund

ÄRA LASE KELLELGI TEISEL MÄÄRATA SEDA,
KES SA OLED 17

2. õppetund

TEE VAENLASEST OMA ENERGIAALLIKAS 51

3. õppetund

JUHID SEISAVAD MASSIST ERALDI 87

4. õppetund

SAA OMA DEEMONITEGA SÕBRAKS 109

5. õppetund

JUHTIMISEKS EI PEA SA JUHT OLEMA 151

6. õppetund

LÄBIKUKKUMINE EI OLE VEA TEGEMINE,
VAID VEAL VÕITA LASKMINE 179

7. õppetund	
SÕDA ON ALATI SINU PEAS	209
8. õppetund	
ARUKA OOTAMISE JÕUD	239
9. õppetund	
KUIDAS VÄLTIDA MÄSSU	263
10. õppetund	
JUHTIMISE KÕIGE SUUREM ÕPPETUND	303
Tänusõnad	311

SISSEJUHATUS

ENAMIK NEIST INIMESTEST, keda ma igapäevaelus kohtan, ei julge küsida „seda küsimust”. Suurem osa teab mind kas ainult televisioonist või ka seetõttu, et teenisin kaks korda eriüksusega Afganistanis. Kuna minu esimene ülesastumine teleekraanil oli Channel 4 saates „SAS: võidab see, kes julgeb”*, eeldavad paljud, et teenisin eriüksuses SAS** . Tegelikult olin ma SBS-i*** eriüksuslane. Sõjaväelise keelepruugi järgi olin ma ninamees. Minu ülesanne oli juhtida väikest meestesalka Talibani hoonekompleksidesse ja leida kätte kõrgel positsioonil tagaotsitavaid ohtlikel, nii-öelda raske arreteerimise missioonidel. Tänu suurele saladuskattele, mis eriüksuste ülesannetega kaasas käib, ei saa ma neist lähemalt rääkida. Kuid ma saan anda väga üldise vastuse sellele küsimusele.

Inimest tappa on sama mis õrnalt nimetissõrme päästikul paar millimeetrit tahapoole nihutada. See tähendab kuulda tuhmi raksatust. See tähendab näha mehekujulist objekti vaateväljast eemale pudenemas. See on nagu töö lõpule viimine. See pakub rahuldust. Kuid peale selle ei kaasne inimese tapmisega mingit tunnet. See võib teile šokeeriv tunduda. See võib teid isegi haavata. Loomulikult saan ma aru, et minu

---

* „SAS: Who Dares Wins” (*Sin ja edaspidi tõlkija märkused.*)

** *Special Air Service* – Ühendkuningriigi lennuväe eriüksus

*** *Special Boat Service* – Ühendkuningriigi mereväe eriüksus

reaktsioon ei ole kuigi harilik. Niiviisi ei reageeri isegi mitte kõik need, kes on sõjas võidelnud. Paljud vaprad mehed, kellega ma kõrvuti teenisin, kannavad endas elu lõpuni traumat nendest õudustest, mida nad pidid pealt nägema ja millest osa võtma. Ma tunnen neile siiralt kaasa. „Raske arreteerimise” salka kuulumise hulka käis see, et sul tuli sageli töötada elu-ohtriku stressi tingimustes ja sinu ümber oli peaaegu iga päev veri ja tapmine. Kuid minu katsumuseks ei olnud trauma, mida see kõik tekitas. Raskeim asi minu jaoks oli sellest tekkiv rahuldus. Ma nautisin seda – kohati vahest isegi liiga palju. Võitlusolukorras olin nagu kala vees. Ma igatsen seda siiani taga iga päev.

Afganistanis oli tavaline vahel kuuliga pihta saada. Õppisid seda juba ootama. Mina käsitasin elujäämist kui numbrite küsimust. Ninamehena lasksin ma olukorra tõenäosused peast läbi iga kord, kui ma mõnda Talibani hoonesse või seal hoones mõnda ruumi sisenesin teadmisega, et teisel pool ootab mind kurjus. See oli nagu rulett – kalkuleeritud risk. Mõtlesin endamisi: „Milline on tõenäosus, et kui ma sellest uksest läbi jõuan, on teisel pool võitleja, kes teab mind oodata? Kui ta teab mind oodata, milline on tõenäosus, et ta jõuab tulistada rohkem kui ühe kuuli, enne kui mina teda tulistan? Milline on tõenäosus, et see üks kuul tabab mind pähe ja tapab mu?” Asjale sedaviisi lähenedes jõudsin enamasti järeldusele, et tõenäosus surma saada on üpris väike. Niisiis mõtlesin ma: „Kuradile, mul on šansse”, ja see aitas mul sealt uksest läbi tungida.

Mõnikord lendasid sisenemise hetkel mulle vastu kuulid. Kuid minu kogemused kinnitasid, et harilikult on see kuulirahe mõne sekundiga möödas ja momendil, mil tulistamisse

tekkis paus, sain ma liikvele minna – siseneda maad ligi kumardudes, sest automaatrelevadega idioodid ei ole enamasti võimelised kontrollima nende omadust tulistades ülespoole põrkuda, nii et päästikule vajutades pritsivad nad kuule enamasti vastu lage. Ma mõtlen: „Kui ta uuesti päästikule vajutab, siis jõuab ta seda pigistada üks, kõige rohkem kaks korda, enne kui ma ta maha niidan.” Kui tema relvast ka lendaks minu poole üks või kaks kuuli ja tabaks minu kuulivesti, siis saaks viga ainult mu kuulivest. Kui nad tabaksid mu jalga, siis peataks see mind vaid sekundi murdosaks. Kui ma peaksin maha langema, siis teadsin, et mu semu on kohe mu selja taga ja viib ülesande silmapilkselt lõpule. Vaatasin asja alati läbi selle prisma – numbrite mäng. Alati tõenäosus. Alati kiire arvutus oma peas.

Mis ei tähenda, et see oleks mulle lihtne olnud. Kaugel sellest. Operatsioonile minnes oli kohutav hirm. Aga niipea, kui kõik pihta hakkas – momendil, mil ma hoonekompleksi tungisin või vaenlasega kontakti astusin –, sisenesin hoopis teistsugusesse psühholoogilisse ruumi. Ainus, millega ma seda võrrelda oskan, on viimased sekundid enne autoõnnetust, kui sa vaimusilmas näed aegluubis, mis kohe juhtuma hakkab. Sinu aju saavutab mingi hüperefektiivse seisundi, haarates ümbritsevast keskkonnast niivõrd palju informatsiooni, et tõepoolest tekib tunne, nagu oleks kell korraga aeglasemalt käima hakanud – nagu sa oleksid võimeline isegi aega kontrollima.

See laskis mul tegutseda sedavõrd täpselt, et näis olevat võimalik mõõta asju millisekundites. See oli täiusliku keskendumise, puhta tegevuse ja puhta instinkti seisund, iga rakk minu

kehas töötas täiuslikus harmoonias kõigi ülejäänud rakkudega sama eesmärgi nimel, tegutsedes mu võimete absoluutses tipus. Ma ei tundnud ühtki emotsiooni. Olid ainult teadlikkus, kontroll ja tegevus. See oli kõige lähemal kõikvõimsuse seisundile, mida ma suudan ette kujutada – nagu oleksin jumal. Ning seda ma teatud mõttes ka olin. Keset ohtlikku sõjalist operatsiooni meeskonna eesotsas liikudes tundsin ma end oma kehas ja meeles just niimoodi – nagu jumal – ning jumala moodi tuli mul ka toimida olukorras, kus ma pidin sekundi murdosa jooksul otsustama, kes elab ja kes sureb.

Esimene inimene, kelle ma tapsin, sööstis minu poole ühe Afganistani hoonerühma kuumade ja tolmuste varjude vahelt. Oli öö. Ta kandis tavapäraselt valget, pahkluudeni ulatuvat hõlsti, mida nimetatakse thaabiks. Üle tema parema õla rippus jäme, musta värvi rihm. Käes hoidis ta AK-47 automaatrelva. Ta peatus ja vahtis silmi kissitades pimedusse. Tema silmad ei suutnud mind eristada. Ta vahtis veel. Ta küünitaskaela ettepoole. Ta nägi minu öövaatlusprillide kaht rohelist silmatäppi talle mustavast pimedusest vastu vaatamas. Ja siis see tuli – seik, mis mulle edaspidi väga tuttavaks sai. Kuigi selle sees toimub väga palju, kulgeb surmahetk alati kindla korra, alati sama sündmustiku järgi. See käib nõnda: šokk, kahtlus, uskumatus, arusaamatus. Sinu ohver tunneb vastupandamatut soovi üle kontrollida, kas tõesti toimub see, mille toimumist ta hästi uskuda ei suuda. Neil käib korraga peast läbi lugematu arv mõtteid. Nende huuled avanuvad mõne millimeetri jagu. Nende silmad piiluvad kissitades öhe. Nende lõug liigub ette. Nende keha hakkab hoiakut muutma. Ja siis ...

See moment – hetk, mida ma Afganistanis ikka ja jälle üli-
täpselt, sügavas aegluubis pealt nägin – on meie salarelv. Elus
püsimine ja meile antud ülesannete saavutamine sõltus sellis-
test imeväikestest hetkedest. Eriüksuste sõdureid on treenitud
tegutsema kellaosuti kahe tiksu vahele jääva võbeluse ajal, libi-
sema sisse ja välja ning täitma oma ülesande aja jooksul, mis
vaenlasel kulub ühe mõtte juurest teiseni jõudmiseks. Ja nii toi-
mus see ka ööl, mil ma esimest korda tapsin. Minu peidukoht
oli hoone ühes nurgas; astusin pool sammu ettepoole, tõstsin
relva ja pigistasin päästikut ühe korra, siis veel kaks korda.
Tänu summutile, mille ma püssitoru ette olin kruvinud, tekitas
tulistamine heli, mis oli ehk vaid pisut valjem kui arvutihiire
klõps. Täiuslikud lasud. Kaks suhu. Ta langes maha.

Eriüksused otsivad oma ridadesse inimesi, kes suudavad
päevast päeva võtta seda ametina, ega lase sel ennast hävi-
tada. Selline olin minagi. Sellised inimesed ei sünni niisugu-
seks. Neid tehakse. Käesolev raamat ei räägi ainult sellest,
mida ma olen juhtimise alal õppinud. See räägib loo, kuidas
minust sai see mees, kes ma täna olen. See on lugu naiivsest
ja õrna loomuga noormehest, kelle esimene mälestus on see,
kuidas ta armastatud isa surnuna leitakse. See jutustab katsu-
mustest, valust ja raevust sõjaväes; pimedusest ja vägivallast
Essexi tänavatel; päevadest sõjakolletes; päevadest vanglas;
päevadest, mil otsisime võõral maal taga röövitud tüdrukut;
päevadest, mil juhtisin mehi välja võimatutest põrgutest. See
lugu räägib sellest, kuidas minust sai selline inimene, kes juhib
eesrindelt ja kes – hoolimata sellest, millistele ohtudele ta pea
ees vastu kihutab – tahab alati olla esimene.

KUMMALISED HELID. INIMESED ringi liikumas. Inimesed rääkimas. Sammud. Rasked, täiskasvanud inimese sammud, mida ma ära ei tunne. Ajasin end voodis istukile ning püüdsin käeseljaga vastu silmi surudes ja nühkides end üles äratada. Oli jõulupühadele järgnev nädal – vahest on emal ja isal külalised. Ronisin ülemiselt narilt alla, mööda venna asemest, mis oli tühi. Kummutil seisis minu lemmikmänguasi – plastist sõjaväehelikopter, mille isa oli mulle viiendaks sünnipäevaks ostnud. Ajasin end kikivarvule ja lükkasin käega selle musta tiivikut. Hakkasin seda kummuti otsast alla võtma, kui kuulsin kedagi nutmas. Pöördusin kuulnud heli poole. Läbi praakil ukse nägin politseinikku.

Lipsasin toast välja ja läksin tema järel, palja jalu, seljas hall pidžaama, vanemate magamistoos poole. Möödusin koridoris veel kahest politseinikust, kes omavahel rääkisid ja ei paistnud mind tähele panevat. Ema ja isa magamistoos oli ere valgus. Toas oli veel politseinikke, neli või vahest viis tükki, kobaras ümber voodi. Põnevil ja elevust täis, trügisin neist kahe jalgade vahelt läbi ja küünitasin, et näha, mida nad kõik seal vaatavad. Voodilinate all oli keegi. Kes see siis ka oli, ta ei liigutanud end. Nihutasin end ettepoole, et paremini näha.

„Ei! Ei! Ei!” karjus üks politseinik. Ta kummardus ja manööverdas mu tagasi koridori ja teise magamistuppa, ta kondised sõrmed surusid vastu mu õlgu. Seal olid kõik mu vennad: Peter, Michael ja Daniel. Keegi oli alumiselt korruselt

teleka sinna üles toimetanud. Nad kõik vaatasid midagi. Mina istusin nurka maha. Ma ei öelnud ühtegi sõna.

Järgmine mälestus on umbes neli nädalat pärast esimest. Mind äratati jälle üles: „Anthony! Anthony! Tule nüüd, Anthony! Ärka üles!” Laetuli põles. Minu kohal seisis kaks inimest, ema ja keegi mees, keda ma ei olnud varem kunagi näinud. Ta oli tohutu pikk, suure nina ja pikkade tumedate juustega, mis ulatusid õlgadest allapoole. Ma ei tea, kui vana ta oli, kuid ma nägin selgesti, et ta on emast palju noorem.

„Anthony,” ütles ema. „Saa tuttavaks oma uue isaga.”

1. õppetund

**ÄRA LASE KELLELGI TEISEL
MÄÄRATA SEDA,
KES SA OLED**

OLI TUNNE, NAGU me oleksime juba mitu päeva sõitnud. Vah-tisin autoaknast välja ja vaatasin, kuidas kiirteed läksid üle maanteedeks ja siis käänulisteks, hekkidega ääristatud küla-vaheteedeks, mille iga läbitud miil viis mind lähemale uuele elule, mille ma olin enda jaoks valinud, ning üha kaugemale kõigest tuttavast mu kodumajas, kõigest, mida ma armastasin, vihkasin ja kartsin. Pilved rippusid meie pea kohal nagu õli-sed kaltsud ja novembrikuine tuul laperdas vastu Ford Sierra katust, kui auto mööda Surrey krahvkonna teid põristas. Ei mina, ema ega kasuisa rääkinud suuremat. Lasksime Inglismaa tujukal ilmal enda eest kõneleda. Kui auto rattad asfalti tam-pisid, tiirlesid minu peas ärevad mõtted. Kas ma olin õigesti otsustanud? Kas ma suudan uues kohas ennast leida ja midagi saavutada? Või vahetan ma lihtsalt ühe ettearvamatu põrgu teise vastu? Kes minust saab, kui ma selle uue tee lõpuni käin? Kui ma oleksin vastust ette teadnud, oleksin autoukse lahti paisanud ja sealsamas välja hüpanud.

Tõsi oli see, et aastal 1997 ei olnud mul suuremat aimu, missugune inimene ma olen. Kes seda seitsmeteistkümmeselt ikka nii väga teab? Selles vanuses meeldib meile mõelda, et oleme täielikult välja kujunenud inimesed, kuid tegelikult oleme elus alles vaevu stardijoonest kaugemale jõudnud. Lapsepõlves on meid määratlenud õpetajad, vanemad, ven-nad, õed, mõttetud kuulsused teleekraanilt – ja kõige selle kes-kel on pehme tainatomp, mida pidevalt sõtkutakse ja ümber vormitakse. Seetõttu on ääretult oluline, seda eriti noores eas,

et meid ümbritseksid inimesed, kes avaldavad meile positiivset mõju ja soovivad aidata meil üles ehitada oma tugevaid külgi, mitte uputada meid oma nõrkuste sisse. Nüüd ma tean seda. Soovin, et oleksin ka siis seda teadnud.

Viimaks ilmus kitsa tee ääres nähtavale punane silt. Kuna aken oli udune ja kaetud vihmapiiskadega, ei suutnud ma välja lugeda, mis sildile on kirjutatud, nii et hõõrusin dressipluusi käisega akna aurust puhtaks: „Sõjaväetee. Kõiki sõidukeid võidakse kinni pidada”. Ma ajasin selja sirgu ja tõmbasin sügavalt hinge. Auto võttis kiirust maha. Ilmus nähtavale teine silt, valge tahvel kirjaga „Pirbrighti laager”. Selle taga olid valvuriputka ja kõrge must värav. Ja siis silt, mida ma olin otsinud – „Uute sõdurite vastuvõtt”. „Hakkab pihta, ema,” ütlesin ma, püüdes närvilisust hääles varjata. „Olemegi kohal.”

Ema parkis auto selleks ette nähtud teetaskusse. Ma astusin välja, õngitsesin pagasiruumist oma raske musta koti ja andsin emale kiire põsemusi. Kui tal oligi kurb meel näha mind lahkumas, siis suutis ta seda igatahes vapralt varjata. Kasuisa keeras autoakna alla, ajas pöidla püsti ja kostis: „Edu sulle, eks varsti näeme!” ning pöördus eemale. Enne kui ma jõudsin midagi mõelda, oli ema tagasi auto juhiistmel, pani ukse kinni ja keeras süütevõtit. Automootor urahtas käima ja ma vaatasin, kuidas nad hallikasroheline maastiku vahele kadusid. Mul kulus mõni hetk, et tasakaalu tagasi saada. Siin ma nüüd olin. Edaspidi hakkab kõik teisiti olema.

Tõmbasin sügavalt hinge, võtsin koti ja viskasin selle õlale ning pöördusin võimuka, punastest tellistest hoonekompleksi poole. See nägi välja nagu vangla või suur haigla. Piirdemüüri

peal oli keerduks okastraat ja kõrgete mastide otsast vaatasid igasse suunda turvakaamerad. Mulle ei paistnud kätte ühtegi inimest ja ma ei kuulnud kellegi häält. Tundsin end täiesti üksinda. See oli peaaegu hirmuäratav.

Lähenesin närviliselt valvuriputkale, peaaegu oodates, et seal klaasi taga ei olekski mitte kedagi. Kui ma olin putkast kahe sammu kaugusel, avanes selle aken praksatades ja välja vaatas kõhn kahekümnendates eluaastates noormees, seljas roheline munder ja ees samasugused ümmargused prillid nagu John Lennonil. Tervitasin teda parima sõbraliku, sarmika ja relvituks tegeva naeratusega. „Tulin end baasväljaõppele registreerima, söör,” teatasin talle.

Sõdur vaatas mind, nagu oleks mõni lind ta prillid täis mustanud.

„Söör? Ära ütle mulle söör. Mina teen siin palgatööd. Sulle olen ma kapral. Nimi?”

„Middleton, kapral,” vastasin. „Kuninglik insenerikorpus.”

Ta võttis mapi, mis ta laual oli vedelenud, ja uuris seda laisal pilgul. „Middleton ... Middleton ... Middleton ...”

Hiivasin koti teisele õlale ja püüdsin kätt pigistades normaalset vereringet taastada. Ta pööras lehte ja otsis sealt sõrme mu nime. Siis sirutas ta väga aeglaselt käe, võttis teise mapi ja hakkas hoopis seda uurima. Talvine tuul näpistas mu kaela. Viimaks jäi ta sõrm nimekirjal pidama.

„Aa,” kostis ta. „Anthony. On see või? Anthony Middleton?”

„Jah, kapral.”

Ta naeratas mulle soojalt. „Leidsime su ikka üles!”

Minust käis üle tohutu kergenduse laine. Vahest see ei saagi nii hull olema.

„Sind oodatakse alles järgmisel nädalal,” ütles sõdur. Ja seejärel virutas ta aknaluugi valju praksatuse saatel kinni.

Ma olin nii jahmunud, et suutsin vaid paigal seista ja enda peegelpilti jõllitada. Klaasi pealt vaatas mulle vastu laitmatult korras välimusega naiivne, kõhn teismeline, siniste silmade ja paksude mustade kulmudega, mis keskel kokku puutusid. Meeldiv noormees, kellel polnud aimugi, mida peale hakata. Kõndisin noruspäi tagasi maanteele, kuid ma ei jaksanud kuigi kaugele kõmpida, kui juba pidin koti maha panema.

Mida ma nüüd siis pean tegema? Kuidas ma olin võinud kuupäevaga eksida? Ema ja kasuisa on praeguseks juba vähe-malt paari miili kaugusel. Silmitsesin porist ümbrust õrna lootusega, et vahest märkan kusagil läheduses telefoniputkat, kust saan kellelegi helistada. Seal olid raagus puud, kaugel aasal mõned hobused ja taamal tegi kaari tundmatute lindude parv. Telefoniputkat ei olnud. Ja kellele ma ikka helistan? Kus ma magada saan? Magamiskotti mul ei olnud, ega ka piisavalt raha, et kusagil ööseks tuba võtta. Vahest leian ma kasarmu seinä ääres mõne varjulise ja kuiva koha. Kuidas pean ma siin vihmasel aastaajal ilma toiduta nädal aega vastu? Kuidas saan ma alustada Briti armee baasväljaõpet nälginu, läbimärja ja tõenäoliselt haigena?

Mind valdas äkiline, peaaegu vastupandamatu tung nendest sõjaväehoonetest nii kiiresti ja nii kaugele saada kui vähegi võimalik. Selle asemel lasksin pea rinnale, surusin hambad kokku ja sammusin mööda teed tagasi selle võimuka musta värava poole. Mul tuli leida kusagilt kuiv koht, kuhu laagrisse

jääda, nii et minu mõtlemist mööda oli kõige targem kasutada selleks olemasolevat taristut. Kui ma kusagil end sisse olen seadnud, siis mõtlen välja, mida edasi teha. Üritasin positiivselt mõelda. Kusagil lähedal peab olema mõni asula. Seal leiaksin telefoniautomaadi ja saaksin emale helistada. Ma ei olnud kindel, kas ta mulle järele sõidaks, aga kui aus olla, siis asulates on kodutuid inimesi ja kodututel on oma varjupaigad, nii et vahest õnnestub mul ...

„Hei!” kostis hüüe. „Kuhu sa, mees, lähed?”

Peatusin ja pöörasin ümber. Olin kõndinud mööda tellistest ehitatud väikesest valvuriputkast. See tundus olevat tühi, kuid nüüd kõõlus selle ukse peal sõjaväe välivormis mees ja pragas minuga.

„Tead, sinna sa küll minna ei tohi.”

Ma keerasin otsa ümber ja sammusin tagasi.

„See on sõjaväe ala,” teatas ta. „Mida sa siin teed? Kes sa oled?”

„Kahjuks ajasin ma kuupäevad segamini,” vastasin talle kimbatusest õlgu kehitades. „Ma pean alles järgmisel nädalal tulema, nii et ...” Ma naeratasin, nagu ei oleks sellest üldse mingit probleemi.

„Äsja värvatud, jah?” sõnas ta.

„Jah.”

Ta raputas pead ja osutas lõuaga tagasi suurema valvuriputka poole värava juures. „Mina sinna ja koputa akna peale. Ta teeb suga nalja, raisk.”

Pool tundi hiljem seisin ma suures, piinlikult puhtas ruumis rivis koos teiste uute tulijatega. Me kõik olime pärit Briti saarte eri paigust, igasuguse kehakuju ja suurusega, noored,